

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

СРПСКИ СИНОВИ

ГОДИНА II.

БРОЈ 16.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ,
СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредници: СЕРГИЈЕ ШАКРАК-НИНИЋ и САВА ПЕТРОВИЋ.

У НОВОМ САДУ 19. АПРИЛА 1892.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

— Његова Светост г. Патријарх Српски Георгије изволео је свога протосинђела Герасима Петровића привремено разрешити од професорских и ректорских дужности на богословском училишту у Карловцима и именовати га за свога Митрополитског мандатара у обудовљеној епархији будимској, а уједно и за настојатеља манастира Грабовца у истој епархији.

— Његова Светост г. Патријарх Српски Георгије изволео је именовати

за привременог ректора богословског училишта у Карловцима протојереја Јована Вучковића, редовнога професора на истом богословском училишту.

— Његова Светост г. Патријарх Српски Георгије изволео је за привременог учитеља црквенога појања и правила на богословском училишту у Карловцима именовати протођакона свога Лукијана Богдановића.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

УГАРСКИ КНЕЗ-ПРИМАС И ЦРКВЕНА АУТОНОМИЈА.

Ових дана збио се у Будапешти знатан догађај. Ако се нас исти непосредно и не тиче, али га ради наше рођене поуке, не смемо олако пропустити да прође, а да се на њега не обазремо. Он нам је у толико пробитачнији, што се баш сада збио, када предстоји и уређење наше црквене аутономије; он најбољу светлост баца на неспремност нашег опшњства и наше јерархије, када се у шездесетим годинама наша црквена аутономија кројила; јер из њега видимо, шта смо све тада требали знати, а нисмо знали, пак смо за то тамо и залутали, где се данас налазимо. Овде мислимо о беседи новог угарског кнеза-примаса, Васарије, коју је ових дана говорио у главној скупштини религиозно-просветног друштва „Св. Стевана“ у Будапешти.

Нећемо овде говорити о лепоти облика и језгровитости садржаја те беседе; нити о томе, да она расправља сва најважнија дневна црквена питања угарске римокатоличке цркве, као: о крштењу деце из смешаних бракова и о њиховом завађању у протоколе крштених, нити о томе, како ће се поправити материјално стање сиромашних римо- и грчко-католичких свештеника; него ћемо овде да размотримо, шта и како говори преосвећени беседник о римокатоличкој црквеној аутономији, те ћемо на то да надовежемо коју и из најновије историје наше црквене аутономије.

Из поменуте беседе види се, да је кнез-примас за организацију римокатоличке аутономије у Угарској, али само за световне, а никако и за духовне ствари. Јер при тој организацији не сме се никад с ума сметнути: јерархична организација римокатоличке цркве, а поименце, да је сталешка и јурисдикциона власт — *potestas ordinis et jurisdictionis* — у цркви једино клиру предана, те у томе смотрењу постоји битна разлика између организације римокатоличке цркве и уста-

ва протестантских цркава. Протестантске цркве немају посебног свештенства, те црквена власт код њих почива на целокупности верних, као на неком универзалном свештенству. И услед те крајње разликости — *ultima differentia* — не може аутономна организација протестаната служити католицима за основу и узор. Неприкосновеност јерархичне организације у католичкој цркви биће увек безусловни „вето“ против сваке тежње, која би се на то клонила, да јерархичну организацију католичке цркве демократизира или да католичком свештенству и католичким световњацима зајемчи у границама аутономне организације суделовање и у оним предметима, који се не односе на дотичне световне ствари.

Даље навађа говорник, да се организација римокатоличке црквене аутономије не може предузети без сагласа и пристајања Његовог Величанства, због његовог највишег патронатског права, као крунисаног апостолског краља, које се неповређено одржати има.

Не сме се при том послу пустити из вида ни та историјска чињеница, да се права црквена аутономија развила само у оним земљама, где беху државне или владајуће религије постојале и где су се друге вероисповести према овој морале старати за начине (модалитете) самообране, који су с једне стране одговорали унутарњем организму и историјском развоју дотичне вероисповести, а са друге, који су спољашњом организацијом зајемчавали заштиту и одржање: права, интереса, бенефиција, школа и слободина дотичне вероисповести. Тако постадоше у ужој Угарској поред римокатоличке државне религије и протестантске аутономије, а у Ердељу, већином за доба протестантске владавине, католичка аутономија, којој по знању говорника у целом католичком свету равне нема.

У когледу свију тих околности, не

може, као што је већ речено, протестантска аутономија, при стварању римокатоличке аутономије служити за узор. Ердељска пак католичка аутономија, и ако јој се односи при њеном постајању не подудару са данашњим околностима Угарске, опет заслужује наше посебне пажње, особите због тога, што је и тамо врховно патријархско право тако исто крају припадало и данас припада, као што је случај у Угарској.

Различни назори у погледу начина, по ком би се римокатоличка аутономија устројити имала, познати су. Једни би хтели, да се та аутономија на темељу вероисповедних опћина подигне, а други, да на темељу земаљске организације како је то католички конгрес од 1869. до 1871. предложио, у живот ступи. То је ван сваке сумње, да потребе практичног живота у првом реду захтевају, да се што пре устроје вероисповедне опћине, и с тим опћинама мора се камен темељац тој аутономији положити, и тек на овоме сигурно положеном и за сигурног пронађеном темељу, може се онда даље назиђивати.

Говорник је према овим владајућим назорима изабрао дакле средњи пут, са свешћу, да ће тиме интересима католичким и постојећим односима најбоље и најправедније послужити. Па завршујући свој говор, вели: „Ако ми при остваривању ове, са свим пове, код нас још неопробане, у јавности још неодомаћене и до сада само у апстрактном појму постојеће институције, до успеха доћи желимо, то морамо, место да се у бесплодне дискусије о основним принципима упустимо, оним путем ићи, који нам наше практичне потребе прописују, и којим ћемо најсигурније до истакнуте цели доспети, а то је, да за католичку аутономију повољно опће расположење створимо. На послетку изјављујем, да сам ја, и ако се никаквој коректури овога мњења, па ма она одкуд долазила, не затварам, у смислу горњих разлагања на компетентном месту већ кораке чинио и то са изгледом на успех“.

Овако угарски кнез-примас о римокатоличкој црквеној аутономији, која се у Угар-

ској организовати има. Овако говори онај, који скроз познаје учење и дух своје цркве, коме напредак и благостање своје пастве на срцу лежи, коме је мир цркве и љубав домовине руковођа у раду његовом.

Па видећи то, како главар католичке цркве у Угарској, отворено и одлучно са знањем и прецизношћу обележава земљиште на коме је, и границе, у којима је могуће подићи аутономију римокатоличке цркве; како јасно и безазорно обележава одношај епископата с једне стране према аутономним стварима, с друге опет према свештенству и световњацима; како и на који начин спрема и удешава увод у аутономни рад — видећи то све, па срањујући то са понашањем нашег епископата из оног доба, када се код нас аутономија остваривала, мора се човек хтео не хтео ожалостити, што је код нас онако било, како је било. Цело тадање понашање наших епископа, и цели, до у најновије доба, њихов рад, носи у себи јасну слику њихове неспремности за тај посао, њиховог непознавања своје цркве и њеног учења; те отуда и црква и паства мораде претрпити толиких бура, невоља и штете, те отуда и данашњи архијереји имају толиких неправедних напада и обивавања да трпе, због још тада криво обавештених верних, и због своје архијерејске дужности и тежње, да цркви сачувају њене каноничне основе.

Кад се сетимо сабора нашега од 1865. год., па и оне значајне седнице од 1. ил 2. марта, када је др. Светозар Милетић поднео на епископат интерпелацију, питајући: како г. г. епископи себе, у сабору седећи сматрају, да ли као чланови сабора или синода, да према томе и сабор може што јасније прецизирати своје становиште? кад се сетимо оне узрујаности, комешања и неприлике код епископата, како да одговори на ову интерпелацију — не можемо још ни сада да се отресемо онога непријатног и пуног сажаљења чувства на епископе. Из свега се видило, да су били изненађени, видило се, да нису знали, шта да рекну о свом одношају према сабору. Ту су се два ил три дана епископске конференције држале, па су се у исте и поједини правни корифеји и од свештенства и световњака

позивали и тек после тога свега под 4. мартом 1865. одговори патријарх Маширевић, да „Патријарх и епископи седећи у сабору, не сматрају себе као синод, но као чланове сабора у предметима, који у круг саборског деловања спадају. Ако сабор при расправи начела цркве довољно уважи, онда се по себи разуме, да таква закључења и они уважавају“. Кад овоме додамо, да тај сабор није имао иницијативе за то, шта ће и о чему већати, него да је само оне предмете расправљао, које је од синода на ту цел добио, онда ова изјава епископата прилично коректна изгледа.

Али, кад се узме, да је тај исти сабор већајући само о оним предметима, које је од синода добио, па је опет таково устројство и делокруг црквених општина, епархијских и митрополијских власти донео, да се очевидно противе основним начелима цркве православне, па при свем томе српски архијереји нису против тога свој „вето“ уложили — то онда из тога непобитно следује, да тадањи наш епископат није познавао дух и учење своје цркве, и да исти епископат своју горњу, сувише теоретичну изјаву, није умео на практични живот да примени и оствари.

Да заиста наш тадањи епископат није имао сигурног знања о учењу своје цркве, види се и из IX. зак. чланка угарског од 1868. год. Овим се законом потврђује нашој цркви самоуправа од стране угарске државе. Па чинећи то, одмах се у уводу тога чланка вели, да се „вернима посљедоватељима грчко-источне цркве у опсегу карловачке митрополије, даје право, да могу на својим народно-црквеним конгресима самостално уређивати своје црквене, школске и фондационе ствари“ и т. д.

Из овакве стилизације види се, да се овде не даје аутономија цркви православној, која се при допанању тога чланка и мислила, него вернима исте цркве; да је дакле, овом стилизацијом наша црква скинута са својих канонских основа и јерархијског устројства, те је постављена на протестанатски темељ и даје јој се политичко-демократичко устројство.

И ову аномалију није ни један од тадањих српских народних корифеја, па ни један од српских епископа, који се на угарском сабору налажаху, учинио. Они су све којекаким лапалијама на том законском предлогу замерали, а ово, што је од есенцијалне вредности било, што сам карактер нашој српско-православној цркви измењује, што је постало обилан извор свима оним метежима и борбама, које су одмах са ступањем тога закона у живот 1869., у нашој цркви и народу наступили — то су, ма да су, осим њих неколико световњака: Браповачког, Милетића, Михајловића и т. д. још и патријарх Миширевић и епископ Нака, у угарском горњем и доњем дому, о тој ствари говорили, то су са свим недирнуто оставили. А то је непобитан доказ, да ни ти корифеји народни, нити патријарх, нити епископи знадоше тада учење цркве своје и њену разлику према протестантизму. А да су, којом срећом, бар толико сви у скупу знали, колико један угарски кнез-примас, у горњој својој беседи, пред организацију своје црквене аутономије, својој пастви изнаша, колико би се зала избегло, колико пронаших српских екзистенција сачувало, колико блага и иметка народњег одржало, а да о другим добитцима и користима и не говоримо!

(Свршиће се.)

ТОЛСТОЈ У ИЗДАЊУ „МАТИЦЕ СРПСКЕ“.

Написао прота Јован Вучковић.

Кви колико нас је, уверени смо, да је наша „Матица српска“ врло добро урадила, кад је установила, да се из задужбине великога добротвора народног Петра Коње-

вића издају књиге за народ. Свјестан, тријезан народ, народ бистра погледа умног и срца пуног честитости, кадар је, уз вољу божју, држати се и за дуго се одржати у свијету. А и књига је једно од срестава

која су кадра бистрити поглед ума народнога, чистити срце његово, прекаљивати вољу његову. Ако ма чега од овог у народа нашег нема, може га добивати у књизи. За то је „Матица српска“ врло добро урадила, кад је одлучила издавати књиге за народ. Задужбину Петра Коњевића једва је могла „Матица српска“ на што корисније одредити. О томе као да смо сви увјерени.

Десетак књига за народ, изданих задужбином Петра Коњевића, имао сам у руци. Па колико су мени познате праве потребе нашега народа, рекао бих да је „Матица српска“ са тијем књижицама те потребе врло добро подмирила. Писци тих књижица као да су проучавали народ; као да су уочили оно што народу треба, па су о томе и писали. Матичин пак одбор за издавање тих књижица за народ, познавајући потребе народне, одобрио је рад њихов, а „Матица српска“ пружила је народу ето неколико корисних књига, да их чита и да из њих учи оно што не зна. Тако и треба.

Нујних дана ове страсне седмице доспјела ми је у руку 30. свеска тијех „Књига за народ“. У њој су народу пружене „Приповетке грофа Лава Николајевића Толстоја“, у преводу г. Јована Максимовића. У књижици тој су двије приповијетке. Једно је „Прича о Ивану-лудаку и о два његова брата: Семену-војину и Тарасу-трбушку, и немој сестри Малањи, и о матором даби и о три мала ђаволчета“. Друга носи натпис: „Три старца“.

Прочитао сам те двије приповијетке. „Три старца“ читао сам сада по други пут. Први пут читао сам ту приповијетку неке године у Задру, у „Ниви“, руском илустрованом журналу. И сад ево хоћу неколико ријечи да речем о тим приповијеткама, у овој „књизи за народ“.

Има нешто у унутарњем човјеку мојему, што ми казује, да би по ме боље било да мучим и само да гледам, ако хоћу, шта се ради. Казује ми нешто, да ће можда ко год моје ријечи протумачити као нападај на „Матицу српску“, или бар, да ће их ко год употријебити за појачање својих нападаја. А ја нити бих хтео нападати, нити

потпомагати нападаје на притјешњену нашу „Матицу српску“. Знам да је мучан живот наше Матице, рекао бих да сам кадар просудити немиле прилике које отешчавају развитак и рад њезин. Увјерен сам да је гриота ударати на Матицу нашу и разоравати то средиште нашег књижевног живота. Ја мислим да сви треба с пијететом да гледамо на „Матицу српску“ и да не разбијамо кошницу, коју су нам оплели наши бољи старији. Па кад тако мислим и исповиједам, онда ме ваљда ипак нико неће хтјети зло разумјети, нити ме увртити међу нападаче на Матицу. Под утицајем таквога увјерења, побједио је у мени глас дужности, који ме нагони да говорим, онај други глас, који ми савјетује да мучим. Чујем га у савјести и ту разабирем његове наговоре. Он ми говори: као хришћански свештеник православне цркве мораш рећи оно, што мислиш о тој књижици, која је дошла у руке православнога народа; као Србин, који је постао оним што јест, понајвише жртвом народном, мораш рећи шта мислиш о књижици тој, која хоће да потпомаже просвјету твога народа; па пошљетку, кад те већ осјећај родољубља почео опомњати, да се приближује вријеме кад ћеш и ти моћи прикушати се у кошницу Матичину, мораш дати бар себи рачуна о кораку, који ти можда већ у близој будућности предстоји. Отети се не могу. Морам говорити.

На 30. свеску „Књига за народ“ утиснула је „Матица српска“ име грофа Лава Николајевића Толстоја. Име то познато је данас широм целог образованог свијета. И кад се то име изрече, онда се рекло: треба данашњи свијет преобразити и промијенити сав ред у свијету овом, треба уништити цркву, уништити државу, збрисати вјеру, потрти народност, васпоставити човјештво, за то, да га нестане! Гроф Лав Николајевић Толстој по рођењу своме Рус је, али под небом ваљда нема никога ко би више желио и више се упињао, да у устима људским замукне ријеч Рус, Русија. Гроф Толстој је по крштењу православне цркве члан, али по тежњи да православља нестане са лица земље, нек се пред њим сакрију сви; па и најљући не-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

пријатељи православља. Гроф Толстој је човјек, али уништење човјештва ником није толико на памети, колико њему. Чудновата појава! Гроф Лав Николајевић Толстој је усцјани вулкан, у коме кључа идеализам и материјализам, оптимизам и песимизам, вјера и невјера, мудрост и лудост, свијест и несвијест, живот и смрт. Он пропагира своју мисао, он хоће да је изведе, све могуће начине и сва могућа средства тражи и налази он,¹⁾ само да задобије признања мисли својој, он се бори за остварење својих идеја и улази у борбу, но не да човјештво приведе к животу, већ к смрти!²⁾ Ваистину, чудновата појава!

Православна Русија брани се од Толстовштине, која налази одзива нарочито у оним круговима који дишу духом ненароднијем. Цензура руска забрањује списе грофа Толстоја, али бадава; они се читају у Русији, као рукопис, литографисани. И сам сам се с његовом „Крајцеровом сонатом“ упознао кроз један литографисани примјерак исте. Извјесни кругови руски вапију томе чудноватом грофу: „Учи насъ, великии нашъ учитель, учи!“ И он их учи. А прави пријатељи рускога народа бране масу од штетнога утицаја грофових идеја. Толстој значи данас читаву литературу. Из те литературе, ко хоће да види, може се увјерити, да гроф Толстој у магловитим својим теоријама проповиједа науку штетну за његов народ, штетну за човјештво. А и за што да не проповиједа тако, кад он нема „народа“ свога, кад је по његовој мисли главна сврха човјештва да се уништи. Херцен, Чернишевски, Доброљубов већи су пријатељи човјештва, но што је гроф Толстој. Нихиште би хтјели створити ново сретно човјештво за рад и живот, Толстој би хтио препородити садање човјештво, да препорођено величанственије пропадне. Препорођај пак, како га он замишља, састојао

¹⁾ Стари еклектици су ништа спрам овог новог филозофа. Ово је најмаркантније изразио један његов критичар на западу, рекавши: што нам је Толстој казао, а да нијесмо то већ прије њега чули?

²⁾ Нестанак човјешта, то је једина правилна конклузија која се може извести из „знаменитога“ дјела Толстојева, које носи натпис „Крајцорова соната“. Није нам срећа ускраћена. И на свом језику можемо то дјело читати. Ма не у издању „Матице српске“. Биоград нас је претекао. Отуд нас хоће неко да поведе, путем Толстојевим, правце у Нирвану!

би се у томе, да човјек обори сав данашњи ред и поредак. Из срца свога треба човјек да ишчупа љубав спрам отаџбине, јер то је гадни производ неразумног васпитања. Из друштва људског треба да нестане сваке власти, јер власт је насиље. Човјеку Толстојевом не треба суда, јер суд је зло. Рата треба да нестане, јер рат је насиље. А присега вјерности, као санкција обмане, ружи човјека. Зла нема, или бар човјек не треба да ствара отпор злу. Толстојево човјештво ваљало би да буде религиозно, али у његовој религији нема Бога, нема вјечног живота, нема бесмртности. Сиромашак Исус био је паметан човјек. Он је учио људе да нема другог Бога, осим човјекова разума. Разум је бог. Разум је врховни судија свега. Што разум рече, то је безусловно добро. Што он не одобрава, то не треба чинити. Ако те твој разум учи, да је лудо ићи на војску и убијати тамо Турке или Њемце, ти немој ићи. А Толстојев разум, његова религија разума, коначно забрањује свако ратовање. Шта мари Толстој, ако остали свијет не прими његово учење, Русија треба да га прими!

Ово су само неке црте Толстојева учења, које су разбацане по разним његовим списима.³⁾

Укус је разнолик, назори појединих људи различни су. Тако је свуда у свијету, па тако је и код нас. Једном и другом између нас Срба, може се Толстој допадати. Овоме и ономе опет недопадати. И док појединац чита и гута Толстојеве теорије, не треба то ником да буде противно. Али ако тај појединац покушава пресађивати те теорије у наш народ, има тада и сваки поједини Србин права запитати: да ли су те теорије корисне за наш народ? Хотимично пуштам из вида оно друго питање, наиме питање о вриједности тих теорија самих по себи. Осим нас су оне никле, и онај коме су оне ближе, расправно је то питање. Ми морамо само питати: треба ли

³⁾ Кога интересује опширнија анализа Толстојевих списа, може је наћи у „Бесѣды и поученія Никанора архиепископа герсонскаго и одесскаго“, Т. IV. Одесса 1887. Осим тога у појединим свескама кавказског журнала „Православный собесѣдникъ“, задњих година. И петроградски „Странникъ“ забавио се који пут са списима Толстојевим.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

нам то? На то питање један ће нас одговорити: треба; други: не треба. И један и други ће рећи: за то тако велим, јер хоћу свој народ да видим сретним. Но док ми говоримо сваки за се, дотле наш народ може вјеровати, а и невјеровати. Али кад „Матица српска“ рече: списи грофа Лава Толстоја треба да се одомаће и у српском народу, — онда би сваки морао вјеровати, да су нам теорије грофа Толстоја пужне, да су нам корисне. Много би дакле изгубио наш народ, кад би му списи Толстојеви остали непознати. Тако ја разумјевам одлуку „Матице српске“, да из задужбине Петра Коњевића изда бар неке списе Толстојеве у књигама за народ.

„Матица српска“ рекла је своју ријеч и учинила је оно што је мислила да треба учинити. Увјерен сам да је „Матица српска“ и 30. свеску „Књига за народ“ издала из истих оних племенитих побуда, које су је руководиле при издавању и осталијех свезака. А мислим да су и они, који су предложили да се овај материјал у 30. свесци „Књига за народ“ штампа, учинили

то, не по својој субјективној наклоности ни спрема писца ни спрема преводиоца, већ по познавању потреба народних, и по увјерењу, да ће наш народ од овијех приповиједака имати бар какве такве користи.

И ипак се ја не могу сложити са овим поступком наше Матице. Као хришћанин, као свештеник, као Србин, ма колико да мислим о овим приповијеткама, никако да се домислим ма чему, чиме би могао оправдати унашање овијех приповиједака у наш народ, на против, што више о њима мислим, све се више утврђујем у увјерењу, да је наш народ могао без њих бити и да их „Матица српска“ није смјела народу пружити и својим авторитетом препоручити му их. Само за то можда што су добро преведене, Матица их не би морала дати народу у руке. Преводилац је могао своју задаћу врло добро ријешити. Одговорност пада с њега. Шта ће наш народ из тих приповиједака научити, на то питање мора да одговори издавач, „Матица српска“. А ево љу и ја покушати да одговорим на то питање.

(Наставиће се.)

САМОУБИСТВО СА РЕЛИГИОЗНО-МОРАЛНОГ ГЛЕДИШТА.

(по руском.)

Од Саве Теодоровића, професора и катихете у кр. вел. реалци у Земуњу.

(Наставак.)

Но ми на то одговарамо, да при опредељењу моралне вредности ма каквога слободнога рада, не треба страдање и осећаји да одлучују дело, него глас дужности и правилни поглед на наше опредељење и морални поредак твари, у коме смо постављени промиелом. Неки се труде, да на пречац извине самоубиство тиме, што га по њихову мишљењу кад год изазива превага чулних утисака над вољом. Ми морамо при оцени некога моралнога поступка имати на уму одношај слободнога рада према закону; друкчије, — истичући узроке, који некога побуђују на неко деловање, о којима ми сами можемо имати само једнострану емпирички појам, можемо се у опште правити

заштитницима свију грехова и покровитељима неморалности. На том основу у погледу самоубиства, ми ћемо извести ове закључке:

1.) Свако намерно убиство противно је нашој природи, јер се не слаже са тежњом самоодржања, коју је у нас усадио сами творац. Кад ни једна животиња не усмрћује себе ни у најтежим мукама и страдању, тим мање сме то чинити човек, — духовно, разумно — слободно биће. У његовом природном нагону к самоодржању има нешто не само постојано, те већ по томе за њега обвезно, што га упућује, да савлада осећаје бола и страдања, него прелазећи у свест, што се спаја с љубављу к вишем духовном животу и свему бићу, као извору

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

његова савршенства и среће. Благоразумну човеку морају бити свети сви основни, битни дарови његове природе, те већ услед тога мора он признати, да је за њега понижење, да самовољно излази из круга живих.

2.) Самоубица поступа и против разума и увиђавности, јер се самоубиством подвргава већем злу, у место да поднесе мању или чак само уображену несрећу. Живот с једне стране, ма био баш и бедан и жалостан, увек је бољи од не-бића, — смрти; а с друге стране — и у време самих тешких невоља, очекује нас радосна и светла будућност, нарочито у вечности. „Претерпѣвый до конца той спасенъ будетъ“ — вели Спаситељ. (Мар. 13, 13.) Често такође видимо, да многи, који су се у очајању хтели лишити живота, па су ма којим срећним случајем од тога задржани, — да су се у току времена покајали за своју неразмисљену намеру, стидили се тога свога срамнога предузећа, па га чак и порицали. По томе дакле, такав поступак, који свагда каља наше достојанство, који се често доцније пропраћа кајањем, очевидно не само да се не да бранити, него ни извињавати.

3.) Поступак самоубице противи се и праведљивости, јер се њиме нарушавају права отачаства. У осталом томе преступу обично или предходи неки грех или злочин, или не претходи. У првом случају сваки човек је дужан да се подвргне законитим последицама свога преступа, дужан је платити свој дуг, претрпети казну, помирити се са увређеном правдом и законом и ако је могуће, постарати се, да себи поврати грађанску част. У другом пак случају, оцеви, супруге, деца, другови и сама држава, у праву су, да траже од свакога дотичног благодарности, заштите, услуга и користи од дарованих му способности и сила. Та обвезаност оснива се на јасним одношајима к поменутиим људским задругама и на дужној захвалности према њима, за указана му добротина, која се често не могу наградити и вратити ни целога живота. Ето још једног разлога, зашто је и у стара и новија времена у образованим државама законодавство тако строго поступало против самоубиства! У незнабожачком

свету, као што смо напред споменули, Тарквиније горди био је издао закон, да се лешине самоубица прикивају на крст; а обешени да се не погребивају, него да се остављају обешени на оном ужету, којим су се обесили, а имаће свакога самоубице да се има конфисковати. — У хришћанству древно канонично право налагало је, да се самоубице не сахрањују заједно с вернима, да се за њих не служе литургије нити молитве чине. У Пруској грађански закон забрањује свечано сахрањивати самоубице, а учеснике у том преступу казни тамницом. (Th. П. Т. Т. 20, §. 834.) Та строгост у свима државама одржава се као емпирички окушано спасоносно средство против покушаја самоубиства; јер леп или рђав спомен у потомству снажно дејствује на необразована човека; а с друге стране, имаде примера, да се људи одлучују на самоубиство тим лакше, ако се падају часном погребу и ако су уверени, да ће их опште учешће и сажаљење до гроба испратити. Но грех самоубиства сматра се и по закону као тежак преступ, а већ га и глас народа у опште осуђује.

4.) Самоубиство је противно и моралу и дужности. У самој ствари, ако под „дужношћу“ разумемо нужност, да деламо у делокругу, који нам је за нашу разумну радњу назначен, то без сумње, тај делокруг престава нам се у садашњем свету у облику многих задаћа, ако желимо напредовати у моралном савршенству. Но самоубица не излази само из делокруга свога рада, него лишава свој разум сваке могућности, да свој рад у корист људског опредељења развије, јер разорава своје тело, које је са њиме неразлучно. Самоубица дакле за себе чини извршење те дужности немогућим. А ко са свешћу и намером уништава услов, без кога не може извршити своје обвезе, тај очевидно поступа неморално, иде против премудрога поретка, који му је у његову делању назначен промислом божјим.

5.) Самоубиство противно је и религији. Ко сматра глас своје савести као заповед Бога, тај је дужан, да остане у кругу свога рада све дотле, докле не буде из њега позван врховним заповедником његове судбе. Тако су умовали о том предмету и дре-

www.цркова.срб.рф
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

www.ubn.rs ФИЛОСОФИ. Још Сократ је учио: „Ми не припадамо сами себи, по благом Богу. Он нас је поставио у овом свету на своје место, које ми не смемо остављати; дакле, ко лишава себе живота, тога можемо упоредити са неверним робом, који бега од свога господара, не помишљајући на то, да се не може избавити од његове казни“. (У

књизи Платоновој „Федон“). Сципијон Африканац обраћа се једном од својих потомака овим речима: „Кога сам Бог не ослободи из ове телесне тамнице, тај неће наћи пута к горњим светињама“. Ето тако су сматрали философи самоубиство, у одношају к Богу.

(Наставиће се.)

О ОБРАЗОВАЊУ МАЛЕ ДЕЦЕ У ВЕРИ.*)

(Шоучна проповед.)

Драга браћо! Црни враг се врзе около срећних домова ваших, дошнућао се и до самог прага, па страхујем . . . , е ће му се отворити врата.

Проклето Назаренство мами вас на танак лед, који је слаб и за праведника, а камо ли за грешника . . . , води вас суноврату, а не спасењу.

Страх ме је и за вас разумне, који знате разликовати добро од зла, благо од рђе —, а још већма за нејаку дечицу, која не умеју самостално расуђивати, већ се за другима поводе.

Услед тога . . . нека ми је дозвољено, љубљени моји, да вам са овог узвишеног светог места рекнем коју „О образовању у вери драге вам дечице.“

Нема дома, где се у основном образовању вере не чини погрешка, а та је: што чим невинице добије неку самосвест, постане живље или боље рећи несташније — одмах му се ђаволом, коминаром и другим чим прети. И мања мана велику опасност рађа, а камо ли ова голема погрешка, која на сам живот штетносно утиче, а доцније и зле последице ствара.

Чему је научен том претњом? Да верује и да се боји — за невини несташлук свој — од оног, који не постоји . . . , што значи, да лаж потискује истину ил' још страшније, да је крив појам стекао о свом ближњем, који у крвавом зноју свога труда зарађује црну кору хлеба.

Боже благи, шта су могли ови невини

анђели тако силно згрешити, кад се тако немилу казне!?

Сама ми се намећу следећа питања: Зар се искључиво претњом и страхом долази до добре цели и зар се само тим начином достиже поправљање и образовање?.. Па опет: није ли могуће исто постићи упознавањем преблагот оца, кога треба сви да љубимо више свега?

Можно је, да ће неко рећи: Малени су за то! Сваки — који тако мисли, љуто се вара, јер кад није слаб за сазнавање којекакве измишљотине, не ће бити ни за примање истине. Увек се истина и нешто стварно лакше схваћа него ли лаж и измишљотина.

Према том — не би ли корисније било, да се у место претње и плашења употреби блага молба па и тихи прекор — н. пр: не љубиш Богу?.. Нека — нека, види Бог све. Или: Бôга воли само добру децу, а неваљалу кара.

Шта ћемо тим постићи?

Сазнаће за непобитну истину, да Бог постоји . . . , да га треба љубити, чувати се његове казне, јер је он свезнајућ' . . . даље, да му ваља добар бити и добро чинити.

О драги, само да знате колику ће вам вељу радост допринети утисак ових речи, — и колико ће вам мила бити прва озбиљност, коју ћете приметити на непокорној јогуници . . . , па тек онда оно безазлено љубоштитство и брига: а оће ли Бôга и мене волети, ако добар будем?

Не сме се пропустити, а да се овом приликом не увери, да ће га као таква не

*) Ову сам тему добио приликом полагања стечајног испита.

само љубити, већ и чувати од сваке несреће и невоље.

Јако је потребно, да се том унутарњем успеху притече у помоћ и видљивим знацима богоштовања. Тога ради маленом је довољно прекрстити ручице и подићи му главу к' небу... Нека зна, да је милостиви Бог узвишен над нами и да му је одатле могуће посматрати, шта се доле збива. Малише од 4—5 година ваља поучити, да се својим речима моле оцу небесном за здравље и срећу својих родитеља, браће и сестара, па и самих ближњих. Држим, драги моји, да неће бити излишно, ако вам за овај мах — ради вашег равнања наведем такви пример, а доцније ће вам ваше родитељско срце већ помоћи: О молим ти се, добри Боже, да чуваш сваког, који те слуша и љуби. Дечица између 5—6 година ваља да знају и коју мању молитву.

Ово поучавање не сме се пропустити ни једног дана, нек знају, да им је помоћ божја исто тако потребна као и сведневни хлеб. Биваће дана, када ћете врло мало слободног времена имати, ни у таким данима не пропуштајте вршити и ову најсветију дужност бар при легању и устајању малише.

То је видите у кратко прва основна спрема, која је исто тако потребна, као и свака друга материна нега, јер као што би тело без ове закржљавило, исто би се тако и дух без основне потпоре — душевне хране запарложио.

Тешко сваком несавесном родитељу, који у свом немару доживи, да му наследник његове крви и имена до школског времена остане у тами глупости; тешко сваком, који се не побрине, да му прикаже љубав и моћ оца свију нас.

Реците, ал' само непристрасно, како би се осећали, кад би вам ко вашу милу дечицу отуђио од вас или затајио од њих, да сте ви једини узрок њихова живота? Руку на срце, па признајте, да би вам тај смртоносан удар нанео.

Тим основним образовањем створићемо код дечице осећање побожности, уз које ће лакше схватити вољу и закон божји . . . дубље ће забележити речи њихова наставника вере . . . , јаснија ће им бити основа свију хришћанских врлина, — најсветија дужност сваког правог хришћанина: љубити Бога више свега и ближњег као самог себе.

Од вас, драги моји, у многоме зависи њихова будућност. Којим их путем повећете — тим ће и ходити . . . , и будите уверени, да што једном млађана душа прими, да то и најжешћа сила околности тешко искорењује.

Желимо ли воћку да облагородимо, то потражимо шиблику, а не преживело дрво.

Буде ли нејаки глас мој — као глас искрена савета — од вас пригрљен, у том сретном положају очински вас молим, да и сами непорочним животом живите, вавек добрим примером предњачите, јер живи пример је неоцењено благо, најсавршенија школа, и благо сваком дому, друштву — ком је путевођа.

Свему до сад наведеном повод је рођено искуство; јер будите уверени, да је прелажењу у Назаренство најглавнији узрок: „непознавање своје праједовске вере.“

Из тога следи — да напредовању изненадне боље треба на пут стати . . . , а успешном лечењу смемо се само у том случају надати, ако се оно из основе почне. . .

Површно лечење — привремено здравље! Невине чувајмо, . . . заражене лечимо, спасавајмо! . . . Освестимо се, док још доцкан није!

Па у то име помолимо се премилостивом оцу, да нам подари снаге и воље, да нас утврди у спасоносној намери да узвиси лепоту православља ван домашаја недостојних св. тајне крштења и да нас одржи при здравом разуму, којим ћемо га и даље љубити и прослављати по упутству св. нам православља. Амин!

Марковић-Ердељан,
свешт. кандидат.

МАТРИКУЛАРНИ ИЗВОДИ И СВЕДОЦБЕ.

А.) Матрикуларни изводи.

Матрикуларни је извод веран и тачан ишце појединих случајева из протокола крштених, венчаних и умрлих, од речи до речи, по оним истим рубрикама, које су у самим матрикулама. По томе је дакле извод веран пренис оригинала. Извод може бити прост и комплициран, по томе, да ли се у њему сведочи један или више случајева рођења, венчања или смрти. Комплициран извод назива се породичним извештајем. Издавање ових извода нужно је с тога, што се оригинал матр. записника никоме не може и не сме издати, те се тако странкама издају употребе ради овакови изводи.

У породичне извештаје уписују се сви чланови породице, — чак и они, који су умрли. У погледу породичних чланова, који су се у другом ком месту родили или умрли, има се свештеник пре свега од странке, која извештај иште, добро обавестити, и на основу добивеног обавештаја има онда званично умолити свештенике дотичних општина, да му званичне матрикуларне изводе припошљу, како би помоћу истих породичне извештаје допунити могао. Ако те податке није могуће набавити, онда треба у извештају напоменути, да су се ти чланови у другом месту родили или у другом месту умрли, а да су подробије околности свештенику непознате.

Матрикуларан извод има се увек оним језиком писати, на ком је језику и протокол вођен.

Изводи су:

1.) такви, који се имају званично без икаквог позива издавати и на место опредељења им достављати;

2.) такви, који се званично, ал по позиву јавних власти издају; или

3.) који се на молбу појединих странака издају.

Изводи прве две врсте издају се бесплатно и без биљеге, а за трећу добија свештеник своју пристојбу; изводи треће врсте су тек изузетно опроштени од биљеговине.

Да видимо, који изводи спадају под ове три врсте.

А.

Водилац матрикуларних записника дужан је званично и без икаквог позива издати ове изводе:

а.) Изводе из матр. записника умрлих оних мушкараца, који још нису навршили 42. годину

живота, и који су у месту умрли, а нису ту рођени. Пошто свештеник уведе смрт таквих лица у матрикуларни записник умрлих, дужан је о случају смрти изводно за 8 дана известити оно свештеничко звање, под које је умрли потпадао и то извештава непосредно, ако је дотично папско звање у Угарској; а ако је умрли био из Аустрије или из Хрватске и Славоније, онда се извод шаље путем јунаријске власти.

б.) Самртничке сведоцбе о умрлим резервистама и војницима на допусту, као и домобранцима имају се за 8 дана послати општинском поглаварству ради даље употребе. Исто важи и за аустријске војнике, ако су у Угарској умрли.

в.) Самртничке сведоцбе о умрлим члановима „ландштурма“ шаљу се административним властима оног места, где се смрт догодила.

г.) Самртничке сведоцбе умировљених војника, или лица, која уживају ма какву војничку потпору, војничких удовица и сирочади имају се без одлагања општ. поглаварству поднети.

д.) Матрик. изводи о оним умрлима, који уживају мировину у опште, као и матр. изводи о удадби оних жена, које уживају какову удовичку мировину, шаљу се одмах грађанским властима.

е.) Смрт оних домобранаца из 1848—49. године, који су какову потпору уживали, има се за 30 дана пријавити оном краљ. порезном звању, у којег се области смрт догодила.

з.) Самртнички, крштени и венчани матр. изводи српских поданика (Србијанаца) шаљу се путем епархијских власти на место опредељења им.

Сви ови матр. изводи имају се по означеним правилима најдуже за осам дана и без званичног позива на опредељена места припослати.

Б.

Свештеници су дужни издати бесплатно и небиљеговано матрикуларне изводе, кад их за то ове власти умоле, односно потраже:

а.) кр. судбени столови и котар. судови и консисторије;

б.) тутеларне власти (сирочадски стол);

в.) краљ. јавни бележник, ако је на основу 205. §. XX. зак. чл. од 1877. год. сирочадски повереник;

г.) општински бележник може на основу 230. §. XX. зак. чл. од 1877. год., само у погледу рођења малолетних наследника искати званично и бесплатно сведоцбу;

д.) поджупан, градеки начелник и ерески начелник (солгабиров);

е.) финансијске власти; и најпосле

з.) свештеник које друге општине или вероисповести, ако хоће изводима да донуну своје породичне извештаје.

Водиоци матр. записника имају на ове изводе — уз навод званичног броја дотичне замолнице или позива — тачно навести и написати сврху, у коју су их издали. Изводи су ови само донде ослобођени од биљеговине, док се на означену сврху званично употребљавају; ако их приватна личност употреби, потпадају под биљеговину.

В.

Матрикуларни изводи издају се најпосле на молбу појединих, приватних лица, наравно уз одређену таксу, и ови изводи безусловно потпадају под биљеговину. У некојим државама, као што су Аустрија, Баварска и Швајцарска ограничавају издавање извода само на нека лица, т. ј. не дају се матр. изводи баш свакоме ко их затражи; у другима пак, као што је наша држава, Француска и Немачка, издају се изводи безусловно свакоме, ко их потражи.

У Мађарској у опште нема никаквих наредаба, које би пречиле опште издавање матр. извода, те се по том изводи из матр. записника

морају издати свакоме, ко год их затражи а уз то плати прописану таксу и биљеговину.

Устезање свештеника у овом погледу не би имало никаквог законитог основа ни ослоња, а могло би нашкодити одбијеној странци, а и самоме свештенику, као што и овај пример доказује. По 74. §. грунтовне наредбе добија кредитор наследников одмах после смрти тештатора (завештача) на цело наследство условно заложно право. Да је завештач умрло, и да му је дужник наследник, може се доказати матрикуларним изводом и породичним извештајем. Овим изводом може кредитор осигурати своје заложно право, пре но што би дужник могао наследство на другом превести, да тиме кредитора изигра. Ако дакле свештеник на потраживање адвоката кредиторског не изда извод, а дужник међу тим преведе наследство на другог и тиме осујети право потраживања кредитора, то ће овај у првом реду против свештеника подићи парницу за одштету; или ако се против наследника због преваре подигне криминална оптужба, може лако и свештеник као учесник преваре страдати.

Код нас је дакле и матрикуларни протокол отворен публици као и грунтовица: слободно је сваком из њих изводе и пренисе узети, а да се о свом смеру или личности својој никоме не мора исказати.

Г. В.

(Наставиће се.)

КЊИЖЕВНЕ ОЦЕНЕ.

(Свршетак.)

Какав је „Кратки типик“ по својој подели, такав је и по изради. Ту су опетовања једне те исте ствари на свакој скоро страници, нетачне, негде непотпуне, негде плеонастичне дефиниције (н. пр. сама дефиниција типика у почетку књиге не само да је нетачна, него баш смешна, плитка и несмислена), неконсеквенције на сваком кораку; чисто не можемо да верујемо, да је овај „Кратки типик“ дело једног вишегодишњег катихете на учитељској школи, где поред свога главног предмета предаје и методикку, или, ако је и не предаје, ваљда је кад год бар име те науке чути могао. Па зар „типик“ да буде проста гомила с брда с дола набацаних укочених правила, без икакве форме и живота?! Класичан је писац „Кратког типика“, кад у своме „типичу“ пра-

вило, које би могло у извесним случајевима као опће послужити, меће под линију, па је онда принуђен правило, које је могло бити једно, поделити на 2., 3. па и на 5. (А. I. 1.—5. II. 1.—4.)

А каква тек неконсеквенција влада у терминима! Рекли бисмо, да је писац „Кратког типика“ консеквентан само у прављењу неконсеквенција. Тако:

а.) Црквене песме и молитве, које имају свој назив, пише час тим називом н. пр. псалм, тропар, кондак, стихира, прмос, славословје, час почетним речма са „и т. д.“ или „“ (стр. 3., 4., 44., 49., 53., 55., 56.), час без „и т. д.“ или „“ (стр. 2., 3., 4., 5. и т. д.), час црквеним словима (стр. 2., 3., 35., 39.), час грађанским (стр. 3., 4., 7. и т. д.). — Додајемо, да црквени текст

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

такође неправилно пише: **ПРЕБЛАГОСЛОВЕНА** (стр. 12., 24., 32. 35., 37., 38., 65.), **ПАМЯТЬ ПРАВДНАГО** (gen!), **МІСЧЕНИЦИ** (стр. 13.), **КАВИЛОНСКИХЪ** (стр. 35.), **НЕБЕСНЫМЪ** (nom., стр. 55.), **БОЖЕСТВЕННОЮ** (стр. 59.), **УГЪСТИМЪ** (стр. 58.).

б.) Називе саме час пише српски: сједалан (стр. 10., 30., 37., 53.), свјетилан (стр. 24., 26., 27., 29., 34., 35., 36., 38., 39., 41., 42., 43., 44., 45.), славословје (стр. 11., 12., 24., 26., 27., 30., 32., 37., 40., 41.), трисвето (стр. 47.), на хвалите, причастан (стр. 6., 9., 42.); час „славенизира“: сједалан (стр. 3., 24., 32., 34.—36., 38.—41., 44., 47., 64.), свјетилан (стр. 3., 29.), причастан (стр. 41.), зачало (стр. 23., 28.), славословије (стр. 42.), трисвјатоје (стр. 46.), на хвалитех (стр. 54.), чтец (стр. 55.), торжество торжестава (стр. 19.). — Овде ћемо напоменути још и ове изразе: стиховно (стр. 8., 17., 18., 24., 26., 28.—31., 33., 34., 37.—40.), стиховње (стр. 11., 26., 35., 39., 40., 42., 43., 45., 64., 65.), стиховње стихире (стр. 10.), Рождество, Воздвиженије, Ваведеније, Преображење, Усековање (стр. 22.).

Писац „Кратког типика“ зна бити и „оригиналан“. Он, на прилику, недељу Митара и Фарисеја назива час као што треба (стр. 31., 33., 36.), час митаревом (стр. 54.), час фарисејевом (стр. 34., 37., 38.); недељу блуднога сина зове недељом блуднога (стр. 34., 38.).

Не можемо, а да не замеримо писцу на слабој пакњи, да му бар српски језик буде чист. Нарочито школска књига, мора се одликовати правилим и чистим језиком. Осим мало час поменутог ненужног „славенизирања“, које је писац могао избећи или бар консеквентно од почетка до

краја „славенизирати“, ако нема од давна покрбљених речи за који израз, читамо у „Кратком типичу“, н. пр., редовно: ектеније (стр. 3., 41., 44., 45.), ектенија (стр. 29., 32., 46.), поред јеванђеље (стр. 3., 4., 6., 28., 29.), и јеванђељије (стр. 18.); Апосто (стр. 6., 11., 12., 28., 33., 41.—45.), поред Апостол (стр. 4., 9., 65.); возгласи (3. plur. раес., стр. 55.); наплазимо час на посесиван генитив, час на таки датив, час место тих на адјектив, па чисто не знамо коме царству да се приволимо (испореди: канон пасхе и благовијестима, и одма за тим тропар благовештенски, стр. 48.; тропар васкрсан, вознесенија и оцевима; тропар васкрсан и оцевима и апостола, све на стр. 65.; круг сунца, круг мјесечев, круг сунцу, стр. 66.; круг мјесецу, кругова мјесечних, кр. сунчаних стр. 67.; и томе слично на сваком листу), претипризнетва (стр. 39.), иначе предипризнетво и месопуџтна (стр. 31., 34., 35., 37.), сиропуџтна, преполовљење (стр. 58., 60.); свију свети (стр. 54., 66.) и свих свети (стр. 55.) поред трију Јерараха; за тим и затим (стр. 3.); владајућег гласа (стр. 21.), васкрсавшег (стр. 1.), васионског васионских (стр. 62.); јутрења, вечерња поред јутрење, вечерње (стр. 22.) — ако смемо питати ког је рода, и које је добро.

Нисмо овим још побројали све погрешке у „Кратком типичу“; простор овога листа је премален, а да их све поређамо. Но по оном, што наведосмо, држимо, да ће читалац моћи себи лако преставити врелоћу ове школске књиге, каквом писмо ради, да нам се младим људма, који се уче мислити, намет затупљује и задаћа отештава.

Ј. Д.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (Манастирски настојатељи — код св. Патријарха.) Од давнашњих времена постоји обичај, да настојатељи фрушкогорских манастира на дан св. Антипасхе корпоративно честитају Његовој Светости г. Патријарху светле ускршње празнике. Тако се и прошле недеље, на дан Антипасхе (Томине недеље) стекосе у Карловце настојатељи свих фрушкогорских манастира, те предвођени архимандритом гргетешким г. Иларионом Руварцем, приступише са поштовањем, љу-

бави и оданошћу својој узвишеној поглавици и ујердно и топло му честиташе овогодишње ускршње празнике. Том приликом били су присутни настојатељи из свих фрушкогорских манастира — изузимајући игумана привино-главског г. Теофана Косовца, којему је долазак изненадна болест спречила. На поздрав изговорен од г. архимандрита И. Руварца, одговорила је Његова Светост благим и очинским речима љубави, у којима се прелева искрена брига и топло старање за добро и напредак манастирско-калуђерског

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

свештенства и за очување и унапређење светих манастира. — Тога дана одслужена је свечаним начином у саборној карловачкој цркви св. и божанствена литургија, на којој је начелствовао високопреч. г. архимандрит беочински Платон Телечки.

На обеду код узвишеног домаћина пале су и с једне и с друге стране лепе и искрене здравце. Његова Светоет овом приликом сазвала је све настојатеље за 10. мај о. г. на збор у манастир Гргетег, на коме ће бити саветовања о положају и о потребама манастирског свештенства и манастира. — Такви зборови без сумње ће допринети многа добра и калуђерима и манастирима — нарочито кад их заснива и сазива узвишена поглавица цркве — који је највећи поборник наших манастира и добри отац свих манастирских калуђера.

— (Српски учитељски конвикт.) Управни одбор срп. учит. конвикта у Н. Саду држао је 9. (21.) априла о. г. своју редовну седницу. По извештају председниковом има до сад уписано 109 чланова оснивача и 77 потпомагача, свега 186. Од оснивача умрли су 3, а исписали се 4, те је остало 102. Решено је, да се предузму нужни кораци, да неки немарни чланови уплате своје дужне рате. — По благајниковом извештају износи друштвени фонд сада 15.500 фор. Стање овога друштва може се према нашим приликама за сад заиста повољним назвати. — Изаслан је пододбор, који ће разгледати кућу, која је учитељском конвикту понуђена на продају, па ако кућа буде одговарала друштвеној потреби, да се упусти у погодбу са нудиоцем. — Одлучено је, да се умоле добротвори и почасни чланови друштвени, да поклоне друштву своје слике. — Главна скупштина друштвена сазваће се за 27. јун (9. јул) о. г., па ће се том приликом држати свечан парастос пок. великом добротвору друштвеном Николи Кнежевићу, учитељу шурјанском, и свима другим умрлим добротворима, приложницима и члановима. — Срп. учитељски конвикт лепо напредује, те ако и даље овако пође. — што искрено желимо — моћи ће ова хуманитарна и корисна установа на скоро у живот ступити и плода доносити.

ЧИТУЉА.

— († Арсеније Стојковић) православни епископ будимеки, ц. и кр. прави тајни саветник, витез реда гвоздене круне

I. степена, великокреник Франц-Јосифова реда, члан горњег дома угарскога сабора итд., итд. — преминуо је лицем на Цвети 29. марта о. г. у 7 сахата у вече после четиридневног боловања у 88-ој години старости своје, у Сент-Андреји у својој епископској резиденцији.

Овај најстарији епископ српске јерархије, владика Арсеније Стојковић, родио се у Мокрину, у бившем велико-кикинском дистрикту, 28. октобра 1804. Отац му Трифун био је тада ђакон и учитељ мокрински. Основне школе почео је учити у Мокрину, а наставио их је у Сентивану, кад му је отац у том селу постао парохом. Гимназију је започео год. 1816. у Сегедину, где је свршио пет разреда. Године 1821. и 1822. свршио је учитељску школу у Сомбору са одличним успехом. За тим је продужио год. 1823. гимназију у Темшвару. Год. 1824. и 1825. учио је богословске науке у Вршцу и био је превасходан први међу својим друговима богословима. Свршив богословију, отишао је у Сегедин, где је г. 1826. и 1827. свршио философију са одличним успехом. Године 1828. и 1829. свршио је две године права на пештанском свеучилишту. За време свога школовања био је Стојковић свагда вредан, озбиљан и ревностан ђак, те је науке своје са најбољим успехом изучио.

После свршених наука науми Стојковић да се по жељи срца свога посвети монашком чину. Митрополит Стратимировић, коме је своју жељу саопштио, прими га лепо, и пошље га октобра 1829. на искушење у манастир Раковац к архимандриту Арсенију Наки, који му је у вршачкој богословији био учитељ и који га је јако волео и пазио. Монашки постриг примио је 10. марта 1830. од Пантеленмона Живковића, митрополитског протосинђела и потоњег епископа темшварског, који је у том послу заступао болесног архимандрита Наку. Стојковић је и у калуђерству задржао своје крштено име Арсеније. За тим постане код митрополита Стратимировића придворни ђакон и уједно професор у карловачкој богословији. Год. 1831. произведен је за протођакона, а 1833. за архиђакона. Био је и бележник консисторијски све до год. 1835, док не поста синђелом и протосинђелом. Као професор предавао је у богословском училишту до краја г. 1842. Студије богословске: риторика и пастирско богословље, његова су прерада и по њој су се предавали ти предмети све до г. 1872, кад је

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Богословија карловачка затворена. Г. 1839. буде Стојковић произведен за архимандрита манастира Раковца, те је био професор богословије и управљао тим манастиром све до маја 1845, када буде премештен за настојатеља манастира Гргетега. После смрти владике бачког Георгија Хранислава постављен је од митрополита Рајачића г. 1843 за мандатара а после именован и за администратора бачке епархије. Ту је дужност вршио 8 година дана, а поред тога је био и асистент српских народних фондова у Карловцима, које је звање одправљао све до године 1860 и као владиком.

Године 1852. изабрао је св. архијерејски синод Стојковића за епископа будимске епархије. Месеца августа 1853 примио је управу те дијецезе и остао је у њој све до своје смрти, дакле скоро 40 година, боравши у Сент-Андреји као својој епископској резиденцији. Неуморним трудом и старањем подигао је он ту занемарену дијецезу и задобио љубав и поштовање народа у својој епархији.

После смрти патријарха Самуила Маширевића буде владика Стојковић у почетку г. 1870 постављен за администратора српске митрополије. Као администратор митрополије имао је Стојковић, према струји тадашњег времена, да издржи тешку борбу у свом високом положају. Но силом догађаја буде Стојковић дигнут са администрације г. 1872., али је у исти мах од Његовог Величанства одликован великим крестом Франц-Јосифовог ордена.

Године 1874. изабрао је изборни сабор владика Стојковића једногласно за српског митрополита, желши га видети као Арсенија V. на престолу српских патријараха. Но светла круна одрече потврду овом избору. Исто тако биран је и г. 1881. огромном већином гласова за митрополита-патријарха, али и овај други избор није добио највишу санкцију. Ипак је и овом приликом одликован Стојковић за заслуге своје орденом гвоздене круне I. степена.

Године 1880. прославио је владика Стојковић врло свечано свој 50-годишњи свештенички јубилеј. Том приликом добио је из свих крајева српских многе поздраве и честитке.

Блаженопокојни епископ Арсеније Стојковић био је сушта светиња и у њему је оличена била права савесност и правдољубље. Био је узор свештеник и искрен пријатељ цркви и народу.

Погреб владике Арсенија Стојковића био је

трећи дан ускрса 7. (19.) априла о. г. Балзамовано тело владичино лежало је у дивноме сандуку на сред саборне цркве сент-андрејске у архијерејском орнату са митром на глави. Још на неколико дана раније долазио је свет из свих крајева будимске епархије да целива свога љубљеног архипастира. Лице му је било покривено црвеним свиленим „ваздухом“, на коме се блистао златан крст. Владика је у њивоту своме изгледао као прави светитељ. Око сандука горело је дванаест великих воштаница, а ту су били поређани изасланици разних местних корпорација. На подножју мртвачкога престола владичина било је пуно цвећа и много венаца са натписима на тракама. На погреб су дошле силне депутације из околних места и од разних корпорација. Српске општине из престонице водили су председници: барон Федор Николић и Александар Стојачковић, а грчку Ђорђе Сацелари. На челу сент-андрејске депутације био је председник и градоначелник Евгеније Думча. Православну руску богомољу у Ирми заступали су прота Теофило Кардасевић и ђакон С. Колумбов. Епархијску управу заступали су: Емил Манојловић, подпредседник адм. одбора, и Максим Луданћ, подпредседник епарх. школског одбора. Свештенству био је на челу прота Јеремија Мађаревић, а учитељству Стеван В. Поповић, епарх. школски референт.

Његову Светост патријарха српског Георгија заступали су: епископ темишварски Никанор Поповић и архимандрит беочински Платон Телечки.

На кору је појао црквени певачки кор текелијански под управом свог ликовође Ђене Стојановића. Црква је била дупком пуна одличног српског и страног света. Целом погребном свечаношћу управљао је Евгеније Думча, градоначелник и председник срп. црквене општине сент-андрејске.

На свечаној литургији служио је архимандрит Платон Телечки са 12 свештеника и 2 ђакона. Служба је текла врло свечано и лепо. После литургије отпочело је архијерејско опело, на коме је чинодејствовао епископ Никанор Поповић са 24 свештеника. Опело је трајало читав сахат.

При крају опела држао је епископ Никанор речит и значајан говор, у ком је изнео живот покојников, његове ретке врлине и велике заслуге; изразио је бригу и страховање своје, да се са дијецезаном не сахрањује уједно и самосталност дијецезе будимске, и ободравао је епархијоте, да

се заузму да се не угаси ова колевка српске митрополије.

За тим се у лепом и топлим говору опростио са љубљеним дијецезаном епарх. шк. референт Стеван В. Поповић.

После ове опроштајне речи склопише свештеници сандук и понеше га на рукама из цркве кроз дворниште епископске резиденције и отуд кроз пијацу, на га унесе опет у саборну цркву. Око два сахата по подне спустише седог владуку Арсенија у гробницу испод амвона, да борави вечни саник уз митрополита Путника и епископа Дионисија Поповића.

Нека је слава и вечита успомена честитом и узвишеном архијереју Арсенију!

О Г Л А С И.

Е. 417.
I. 15.

СТЕЧАЈ.

40, 1—3

Ради попуњења упразњеног парохијског места у Старој Молдави, са платом четвртог разреда.

Молитељи имају своје ваљано инстурисане прозбе путем својих власти најдуже до 15. (27.) маја о. г. овој Консисторији послати.

Из седнице епарх. Консисторије у Вршцу 23. марта (4. априла) 1892. држане.

Бр. Е. 158.
К. 185. ex 1892.

ЕДИКТ.

38, 2—3

У бракоразводној парници Јелене Дабић рођ. Миланковић из Сомбора, против супруга свога Ђорђа Дабића, бившег становника и трговца сомборског, којему је место пребивања данас непознато, овим се позива исти Ђорђе Дабић, да у року од 90 дана од првог саопштаја овога едикта, потписаној консисторији или лично предстане, или место свога пребивања обзнани — пошто ће се иначе бракоразводни поступак и без његова учешћа у смислу закона довршити.

Из консисторијске седнице епархије бачке, држане у Новоме Саду 17. (29.) марта 1892.

Консисторија Епархије Бачке.

„Српски Сион“

излази сваке недеље на великом табаку.

Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожиха у Београду.

Поједини бројеви стају 10 новчића.

Бр. 72.

КОНКУРС.

33, 3—3

Ради попуњења од дужег времена већ упразњене парохије Печварско-рац-мечанске са платом VI. класе, отвара се овим по новој конкурсу.

Проситељи имају своје инстурисане са штемплом од 50 новч. снабђевене молбенице за четири недеље дана од првога уврштења овога конкурса у новинама „Српски Сион“ консисторијуму овом поднети.

Из седнице консисторијума епархије будимске у Сентаддреји, 12. марта 1882. држане.

Бр. 71.

КОНКУРС.

32, 3—3

Ради попуњења парохије Дуна-Сечујске са платом VI. класе отвара се овим конкурсу.

Проситељи имају своје, као што треба инстурисане молбенице, са штемплом од 50 новч. снабђевене, за месец дана од првог уврштења овога конкурса у новинама „Српски Сион“ консисторијуму овоме поднети.

Из седнице консисторијума епархије будимске у Сентаддреји, 12. марта 1892. држане.

Бр. 73.

КОНКУРС.

34, 3—3

Ради попуњења парохије Рац-Титошке са платом VI. класе отвара се овим конкурсу.

Проситељи имају своје, као што треба инстурисане молбенице, са штемплом од 50 новч. снабђевене, за четири недеље дана од првога уврштења овога конкурса у новинама „Српски Сион“ консисторијуму овоме поднети.

Из седнице консисторијума епархије будимске у Сентаддреји, 12. марта 1892. држане.

Бр. 65.

КОНКУРС.

35, 3—3

Ради попуњења парохије Литобско-Ланчунске са платом VI. класе, отвара се овим конкурсу.

Проситељи имају своје, као што треба инстурисане молбенице, снабђевене са штемплом од 50 новч., за четири недеље дана од првога уврштења овога конкурса у „Српски Сион“ консисторијуму овоме поднети.

Из седнице консисторијума епархије будимске у Сентаддреји, 12. марта 1892. држане.

Претплата и огласи

шаљу се издавачкој српској књижари и штампарији **Браће М. Поповића** на главној пијаци, а рукописи уредиштво „Срп. Сиона“ у Нови Сад. За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.